

BANÍCKE MÚZEUM V HOSŤOVCIACH

Projekt o prezentácii ťažby

1. februára 2020 sa začal projekt názvom MINE - Banská prezentácia a tematické programy na oboch stranách hranice, financovaný 2. výzvou Fondu malých projektov v rámci programu Interreg V-A Slovenská republika - Maďarsko.

Hlavným cieľom projektu je zachovanie, ochrana a turistický rozvoj kultúrneho dedičstva v slovensko-maďarskom prihraničí a tým prispieť ku zvýšeniu atraktivity prihraničnej oblasti a počtu návštevníkov. Priemyselné dedičstvo a v rámci toho baníctvo tvorí organickú súčasť kultúr oboch obcí, ktoré sa na tomto projekte zúčastnia: v obci **Bükkábrány** sa ťaží lignit a v **Hostovciach** vápenec.

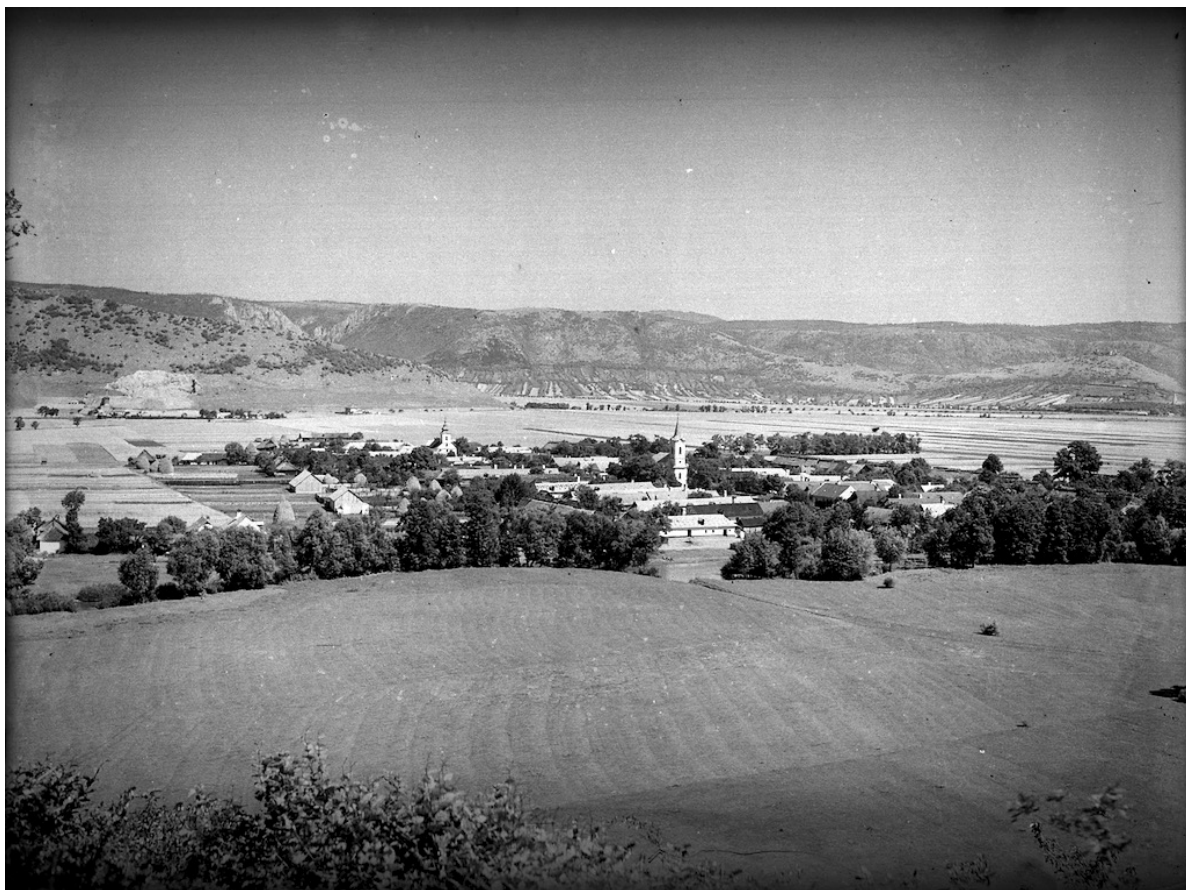

Pohľad na ulicu v Hostovciach z veže katolíckeho kostola. Úpätie Dolného vrchu je už otvorené.
Fotografia Józsefa Veresa

Dejiny kameňolomu v rokoch

1880 je najstarší dátum v súvislosti s kameňolomom

„V kameňolome sa ťažba vápenca a hasenie vápna začali od roku 1880 z iniciatívy rakúskych podnikateľov. Hasilo sa tu vápno vynikajúcej kvality, ktoré sa používalo nielen v stavebníctve, v priemysle, ale aj vo farmaceutickej výrobe.“ (Fecsó Pál: Kövek és emberek, Új Szó, 1981)

Pohľad na Hostovce, v pozadí je kameňolom.
Fotografia Józsefa Veresa

Kameňolom bol založený za budovou pohraničnej stráže.
Fotografia Józsefa Veresa

Na tejto fotografii sa obrisy kameňolomu už jasne vynímajú.
Fotografia Józsefa Veresa

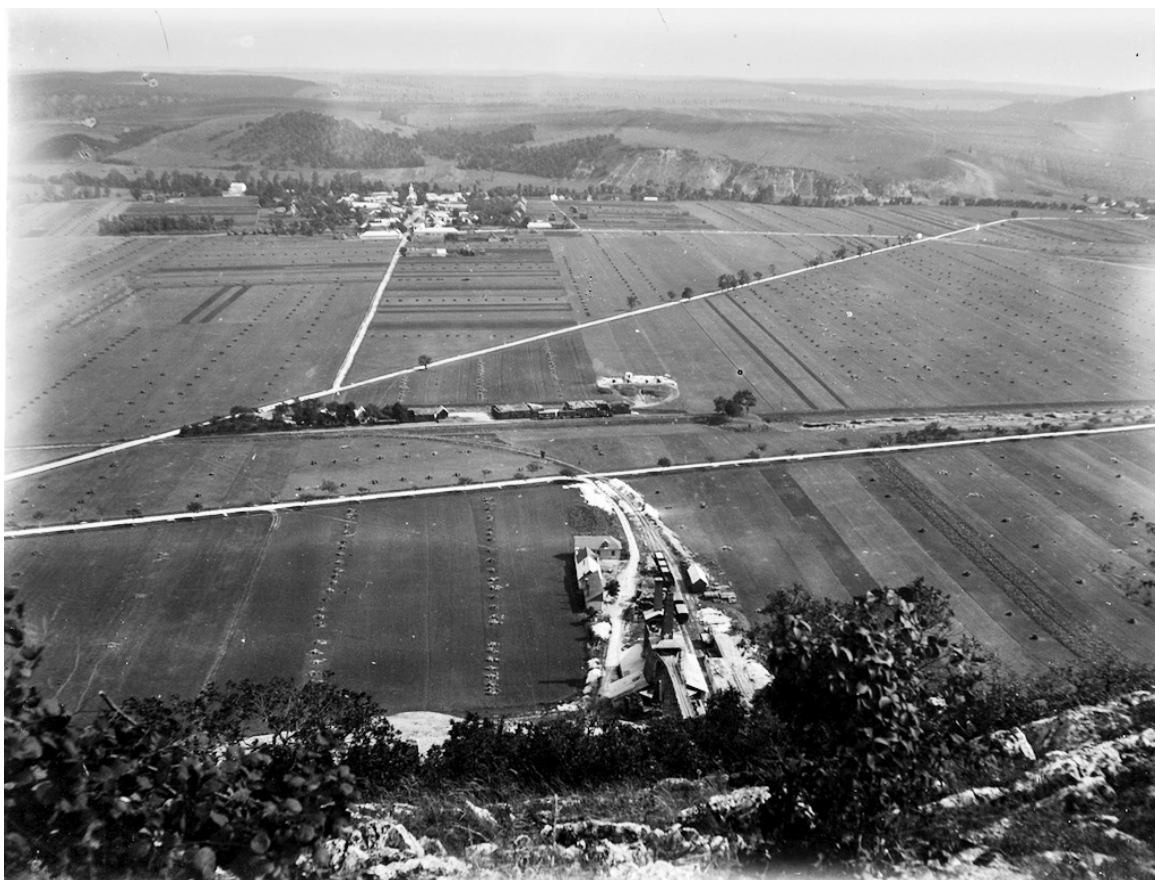
1896 Kameňolom spomína *Samu Borovszky* vo svojej *Monografii o Abovsko-turnianskej*

stolici

Kameňolom spomína v súvislosti s *Bódva-Vendégi*, ako mramorové bane veľkostatkára Józsefa Koósa zo Žarnova, bývalého podžupana niekdajšej Turnianskej stolice, kde sa ťažil krásny červeno-sivý mramor.

1903–1904 správy o otvorení kameňolomu.

„Niekedy okolo 1903 alebo 1904 sa v dedine veľa rozprávalo o akomsi kameňolome, o hasení vápna. Z rečí sa napokon stala skutočnosť. Nieкто si od gazdov prenajal svah, kúpili si pozemok pod horou v časti Pusztaszőlő. Začali stavať veľkú pec a ostatné veci. (...) Že kde je tento kameňolom? Kde? Ukáže sa vám, len sa treba pozrieť na svah. Tam je tá veľká priepasť, to je lom, tam sa strieľa. Tam je to, trochu na východ pod Kozím hradom, oproti dedine, za stanicou. Aj železnice bočia tým smerom. Pod lomom sú dve veľké pece, a pod nimi ďalšie stavby. ” (Béres Gábor: Falum, 1960)

Vidíme, ako koľaje odbočujú smerom k lomu
Fotografia Józsefa Veresa

1904 V súhrnnom diele s názvom

Podrobný opis kameňolomov na území štátov

Uhorskej koruny je záznam aj o lome v Hostovciach.

„10. - Bódva-Vendégi (okres Turňa). Vápenec z neskorých treťohôr, svetlej, holubicovo sivej farby, plný, s bielymi a červenými žilami. Obecný kameňolom, prenajatý peštianskou firmou, sa nachádza na úpätí Dlhého vrchu. Táto hornina peknej farby pod vplyvom rezby praská, preto sa využíva len ako štiepaný kameň na stavbách, alebo v prípade potreby aj ako štrkové podložie na výstavbu ciest. ”

1909 inzercia v novinách *Nyirvidék* a *Miskolci Napló*

„Dodávka vápna na bielenie vynikajúcej kvality z Bódvevendégi, za výhodnú cenu, do ktorejkoľvek železničnej stanice. Cenovú ponuku poskytneme. Komanditná spoločnosť Felső Magyarországi Mészművek (Hornouhorská vápenka) Lipót Schönfeld a spol., Pásztó, (Hevešská ž.).”

Mindenféle nyomtatvány olcsó, szép és modern kivitelben a legvorsabban készül Jóna Elek czégnél. ...

Szállítanak kiváló minőségű Bódvavendegi fehér fali meszet jutányos ár mellett bármely vasuti állomásra.

Árajánlással szolgálunk.

Felső Magyarországi Mészművek
Schönfeld Lipót és Társa
 betétitársaság Pásztó, (Hevesm.)

486—26—17

Szabolcsi hitelbank Nyiregyházán.

Értesítés.

A Szabolcsi hitelbanknál Nyiregyházán heti 1 korona befizetés s csekély 1000, azaz Egezer koronát biztósíthat pót díj ellenében magának minden 20 és 60 év közötti egyén, aki az intézetnek ujonnan szervezett takarékbiztosítási osztályába előzetes orvosi vizsgálat alapján tagul belép. —

A befizetések szabványosított mintára hatékonyabban teljesíthetők.

Éljen!

Egger mellpasztillája sakhamar meggyógyított!

654—20—3

Inzercia v novinách Nyirvidék, číslo 1909

Zo zbierky Evy Balázsovej

1910 otvorenie kameňolomu inzercia vo *Vállalkozók és Iparosok Lapja* (Časopis podnikateľov a živnostníkov) „Ponúkame vápno na bielenie vynikajúcej kvality z Bódvavendégi, za výhodné ceny. Cenovú ponuku poskytneme. Komanditná spoločnosť Felsőmagyarországi Mészművek (Hornouhorská vápenka) Lipót Schönfeld a spol.”

1911 Vápenka doliny Bodva (*Bódvavölgyi Mésztelep*) – vlečka bola uvedená do prevádzky

1914 správa z časopisu *Eger* o konkurznom konaní „Krach. Jágerská kráľovská súdna tabuľa začala konkurzné konanie voči spoločnosti Felsőmagyarországi Mészművek (Hornouhorská vápenka), Lipót Schönfeld a spol.”

1920 trianonská mierová zmluva

baňa zostane na slovenskej strane a bude nefunkčná v dôsledku vojny

Po trianonskej zmluve v roku 1920 bola postavená budova pohraničnej stráže pri maďarsko-slovenských hraniciach, za nimi na svahu vrchu sa už vynímajú obrisy lomu.

Fotografia Józsefa Veresa

1922 baňu kúpili majitelia plešiveckého vápencového lomu Reiter a Hegedüs.
Rekonštrukčné práce vo vápenkách

1923 Reiter a Hegedüs predali (alebo dali do prenájmu) baňu bratom Freimannovcom
v Košiciach.

Nový názov: Turnianské vápenné a drevárske podniky ako družstvo.
„Jenő Freimann, riaditeľ spoločnosti, Košice. Narodil sa v roku 1890 v Abaujszántó. Ukončil obchodnú akadémiu v Košiciach. Počas svetovej vojny bojoval v prvej línii, je vyslúžilý dôstojník, nositeľ bronzovej medaily za vojenské zásluhy. Od roku 1923 je riaditeľom Vápenky v Turni. Počas českej okupácie zamestnával maďarských robotníkov.“ (Stoličné sociografie)

1927 Nemeckí stavitelia postavili druhú šachtovú pec so systémom Dannenberg

1928 k existujúcim trom bolo postavených 5 ďalších hospodárskych budov

1930 boli uvedené do prevádzky drvič, dielňa a budova plynových motorov

1936 obnova starej pece

Areál závodu

Fotografia Józsefa Veresa

1919–1938 lom funguje aj počas českej okupácie

1938–1945 územie spolu s lomom je opäť pričlenené k Maďarsku

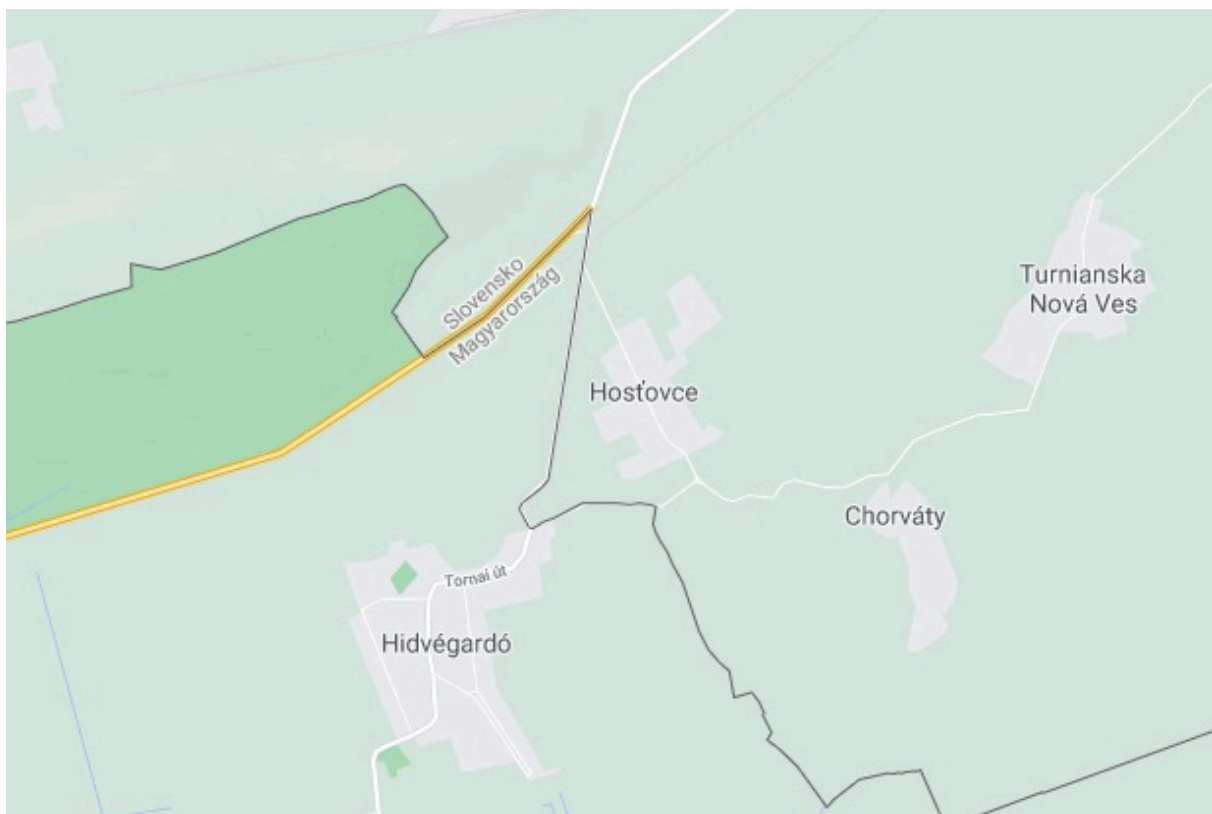
1939 lom sa spomína v *Stoličných sociografiách* (Vármegyei szociográfiák)

„V Hostovciach (Bódvavendégi) sa ťaží červený a sivý mramor, v Chorvátoch (Horváti) sa ťaží sivý mramor. (...) Továrenský závod: 2 areály na hasenie vápna.“

1945 Freimann sa stal obeťou prenasledovania Židov. Vedúcim závodu je vymenovaný Böhmer z Medzeva (do r. 1954). Baňa je odstavená na rok a pol pre vojnové škody.

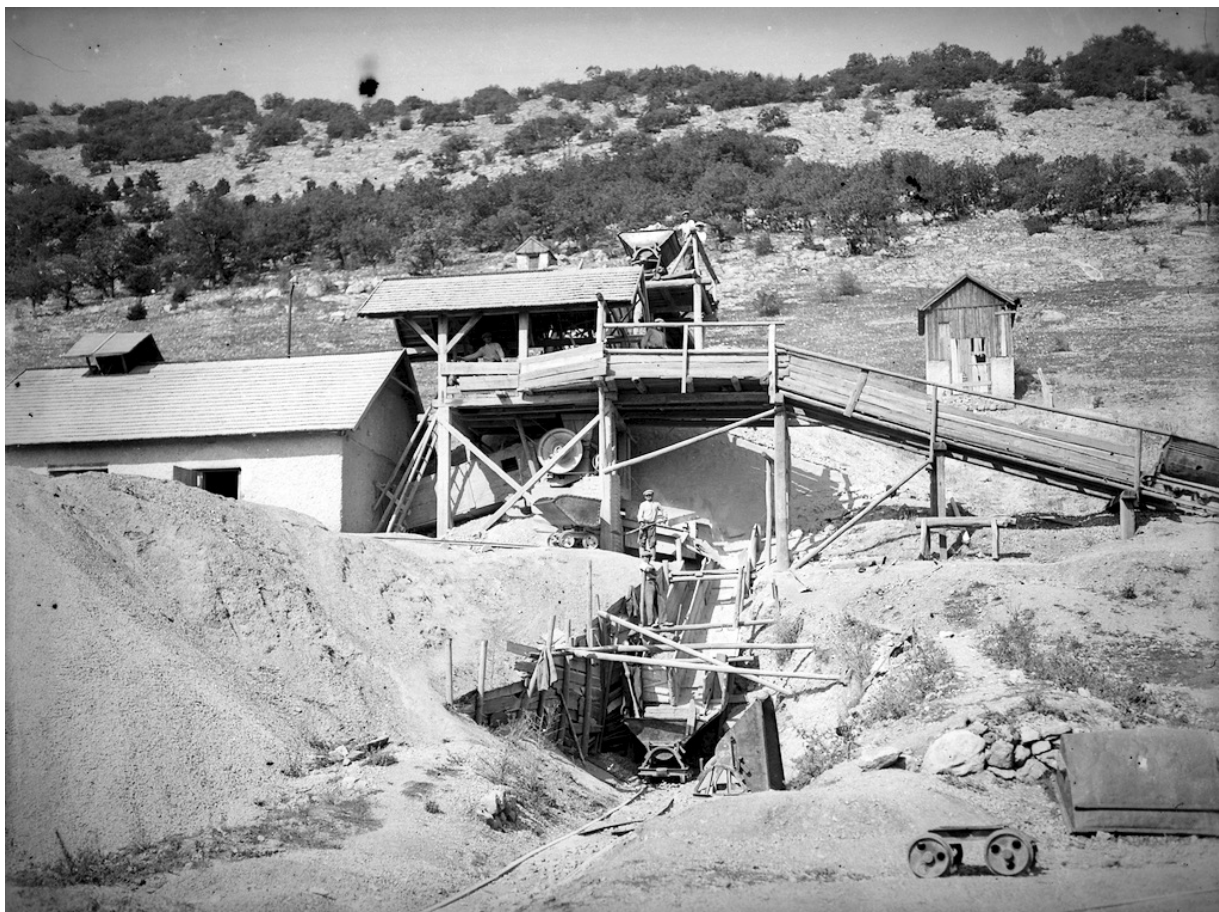
1947 podľa Parížskej mierovej zmluvy baňa patrí Česko-Slovensku

1948 lom sa naskytne ako predmet výmeny územia Medzi Maďarskom a Československom v prvých rokoch s menším či väčším úspechom prebehli pokusy o úpravu hraníc a výmenu území. Na iniciatívu akciovej spoločnosti *Somoskői Bazaltbánya* bol v jednom prípade predmetom výmeny územia aj výbežok medzi maďarskou obcou *Hídvégardó* a Hostovcami. Československá strana požadovala túto časť územia, ale maďarská strana nevyhovela.

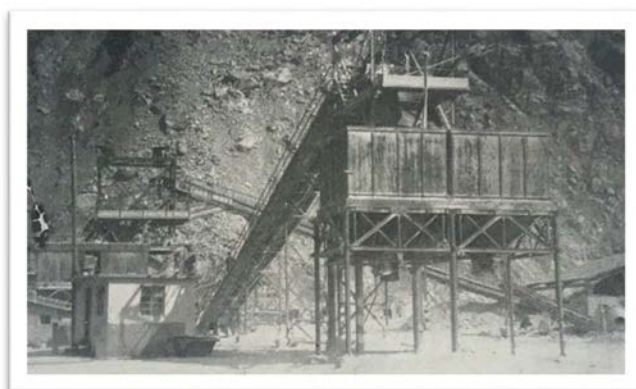
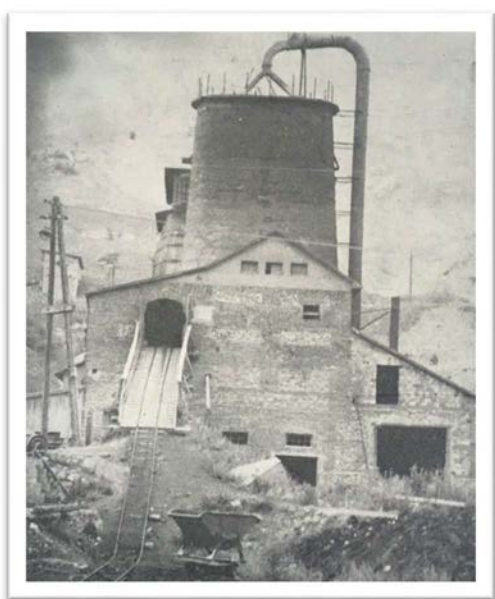
Československý štát požadoval trojuholníkovú oblasť medzi Hidvégardó a Hostovcami.

Zdroj: web

Areál pred mechanizáciou

Fotografia Józsefa Veresa

Dve pece so starým uhoľným výťahovým mostom.
Fotografia Heinricha Sándora

1949 znárodnenie – nový názov bane je Slovenské cementárne a vápenky n.p. Trenčín

1950 opäť zmena názvu – Slovenské sádrové a vápenné závody n.p Košice

1953 elektrifikácia lomu

Pred mechanizáciou boli ich pracovnými nástrojmi iba stangľa a desaťkilové kladivo. Ťažilo sa v troch smenách, kameň sa posúval k peciam na vozíkoch. Pri jednom vozíku pracovali dvaja ľudia s jednou karbidovou lampou. Pri takejto „svetluške“ museli pracovať aj počas zimných nocí. Po zavedení elektriny veľké kladivo nahradil kompresor, vozíky vystriedal dopravník a nákladné autá, namiesto lopát nastúpili rýpadlá.

Vozíky nahradil dopravník a nákladné autá.

Fotografia Józsefa Veresa

1954 patrí k závodu Východoslovenské cementárne a vápenky

1961 vedúcim lomu sa stane Jozef Spisák

Na fotke zľava doprava: István Saláta, Árpád Rác, János Béres, István Majancsik
Zo zbierky Anny Béresovej

1969 začína sa výstavba cementárne. Komunisti do samého stredu nádhernej Košickej kotliny, bohatej na prírodné skvosty a krásy umiestnili komplex s rozlohou 350 000 m², ktorý dodnes predstavuje nemalú environmentálnu záťaž pre okolité prírodné prostredie a obyvateľov. O pohľade ani nehovoriac.

Pohľad na cementárne kazí nerušený výhľad na Zádielsku tiesňavu
Zdroj: internet

Banskí pracovníci. Stojáci, zľava: Géza Balázs, János Kondás, Olivér Nagy, Lajos Varga

Horný rad sediacych, zľava: ?, Vince Béres, József Stromp, Gyula Béres

Dolný rad sediacych: József Karafa, János Béres, Pál Dunka (Pala), József Spisák

Zo zbierky Anny Béresovej

1971–2008 lom sa stal majetkom Poľnohospodárskeho družstva Nová Bodva

1971–1973 lom si prenajímajú Východoslovenské cementárne a vápenky, š.p.
závod Margecany

1973–1993 lom si prenajímajú Východoslovenské cementárne š.p. riaditeľstvo Bystrá

Hoci si charakter práce vyžaduje mužskú silu, v areáli sa zamestnali aj ženy, najmä nakladali vozíky kameňom a posúvali ich k peciam.

Zo zbierky Anny Béresovej

János Béres, ktorý v lome odrobil 32 rokov, vyhotovil maketu areálu

Zo zbierky Anny Béresovej

1978 hasenie vápna je ukončené
Nadalej sa ťaží vápenec, modernejšou technikou dokázali vydolovať viac surovín.

Majáles pod štrkovým násypom.

Zadný rad stojacich: Zsóka (Virág) István, 3 deti

Zadný rad sediacich zprava: štyria sú ledva viditeľní alebo ich nemožno rozoznať, József Király, Dezső Balázs,
osobu nevidieť, Géza Ádám

Predný rad sediacich zprava: János Cséplő s vnučkou v lone, neznámy, János Karafa (Dohos), László Béres, Anna
Béres, Laci Fecske, Sanyi Balázs (Ború), dve dievčatá, Irén Derján, neznáme dievča

Stojaca postava vpravo: Gábor Balázs (Nehera)

Zo zbierky Anny Béresovej

1993–1998 lom si prenajíma Vap-Lom B.V. s.r.o.

marec 1998 –2008 lom si prenajíma spoločnosť Ametys

2008 Ametys si kupuje lom do vlastníctva a dodnes ho prevádzkuje

Pracovné fázy v obrazoch

Areál lomu dnes

Zdroj: Ametys

Mobilný drvič s triedičom

Zdroj: Ametys

Mobilný drvič

Zdroj: Ametys

Nakladač

Zdroj: Ametys

Pásový systém

Zdroj: Ametys

Triedenie

Zdroj: Ametys

Areál

Zdroj: Ametys

Drvenie vápennej múčky v ocelových zásobníkoch

Foto: Ametys

Prostredie

Dobývaním svahu Dolného vrchu sa otvára výhľad na Zádielsku tiesňavu

Zdroj: Facebook

Existencia lomu definitívne určuje pohľad na obec Hostovce

Fotografia Oszkára Kovácsa

Bolo by dobré, keby sa po ukončení banskej činnosti nezabudlo ani na rekultiváciu

Tento katalóg vydal v náklade 300 exemplárov Obec Hostovce pri príležitosti založenia Baníckeho múzea v Hostovciach v roku 2021.

Viac textu a obrázkov nájdete na webovej stránke <https://obec-hostovce.sk/sk/fooldal/>.

Archívne fotografie boli zverejnené so súhlasom múzea Hermana Ottóa v Miškolci, za čo im ďakujeme.

Podakovanie patrí Anne Béresovej, Éve Balázsovej a Róbertovi Balázsovi, Jozefovi Salátovi ktorí pomohli nášmu výskumu hodnotnými fotografiami a dokumentmi.

Podakovanie patrí aj tým, ktorí venovali múzeu exponáty: Tamás Balázs, Tibor Béres, Béla Király, Árpád Szilasi, rodina Szitásovcov, István Tamás.

Ďakujeme závodu Ametys s.r.o. Košice za to, že nám poskytli fotografie z banského závodu. Autori fotografií: Ulrika Červeňák, Viliam Göbl

Katalóg napísala a editovala Ágnes Kovács

Grafická úprava a predtlačová príprava: Zoltán Zeman

Vytlačil v roku 2021.

Vydanie katalógu podporili: CRH (Slovensko) a.s. Rohožník, Závod Turňa nad Bodvou

Ametys s. r. o. Košice